

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER,

FJERDE RÆKKE,

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

HOLGER FR. RØRDAM,

DR. PHIL., SOGNEPRÆST.

TREDIE BIND.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS UNIV. BOGHANDLER G. E. C. GAD.

THIELES BOGTRYKKERI.

1893—95.

Bidrag til Biskop Jesper Brochmands Historie.

Ved **Holger Fr. Rørdam.**

I Ny kirkehist. Saml. VI, 110—2 er meddelt et Par Aktstykker vedrørende Valget af Dr. Jesper Brochmand til Biskop i Sjælands Stift. Disse suppleres ved følgende Stykker, som i Flensborgeren O. H. Møllers Afskrift findes i Ny kgl. Saml. 850, 4°, sammen med et Udtog af Brochmands egne Optegnelser vedrørende hans bispelige Virksomhed i det første Aar af samme. Da Originalen til denne Visitatsbog neppe mere existerer, vil de her følgende Uddrag ikke savne Interesse, da de bl. a. vise den overordentlige Iver i Visitationen, som Brochmand udfoldede.

Roskilde Kapitels Skrivelse til Provsten i Kjøbenhavn,
M. Niels Povlsen Scandorf.

Voris venlig Helsen tilforn, nest tilbørlig Tacksigelse for bevist gode, hvilket igien at forskyldte wi altid gierne findis willig. Kiere M. Niels Povelsen, lader wi eder venligen vide, at wi haver bekommet H. K. M. woris aller-naadigste Herris naadigste Breff, dateret Glückstadt dend 9. Novembris 1638, indeholdendis, at wi nu strax skulle lade Præsterne udi Kiøbstederne her i Sielland tilschriffue, at de med forderligste sig forsambler her udi Roeskilde, oc sammesteds betencker sig paa en gudfryctig, skickelig

oc lærd Mand, som de kunde udvelle oc høyst bemelte H. K. M. underdanigst foreslaa til en Superintendent udi affgangne Bispis Sted, Gud allermectigste for alting til Ære oc Meenighedens Saligheds Forfremmelse. Er derfor voris venlige Begiering, at I ville dette Eders collegis, de andre Sogne Præster der udi Kiøbenhavn, notificere, oc saa samtlig møde her udi Roeskilde dend 12. Decembris først kommendis, da tillige med andre Kiøbstedes Præster her af Landet (som til samme Dag ere hid forskreffne), høyst bemelte Kongl. May. naadigste Befalning underdanigst at effterkomme, hvortil Gud allermectigste Naade og Velsignelse forlæne. Eder hermed i Guds Beskermelse befalendis. Af Roeskilde Capittels Huus dend 28. Nouembris A. 1638.

Prælater, Canicker oc menige Capittel
udi Roeskilde Domkircke.

Paa den bestemte Dag mødte Sjælands Kjøbstedpræster¹⁾ med Undtagelse af M. Niels Michelsen (Aalborg), Præst ved Holmens Kirke i Kjøbenhavn, M. Niels Jensen, Præst ved S. Michels Kirke i Slagelse og Provst (i Slagelse Hrd.), M. Jacob Jensen, Præst i Korsør, M. Niels Villadsen, Præst i Skjelskør, Hr. Gregers (Christensen Braaby), Præst ved S. Mortens Kirke i Næstved, M. Tileman Villadsen, Præst paa Frederiksborg, samt M. Albert (Altewelt), der var kaldet til Præst i Ringsted, men endnu ikke ordineret. — Efter Valget indgav Valgmændene en latinsk og en dansk Beretning til Kongen om Udfaldet, med Begjæring om Stadfæstelse. Vi nøjes med her at hidsætte den danske Skrivelse. Copie aff det Breff, som bleff forsendt til Kong. May. om Bispewall.

Efttersom Gud allermectigste ved den timelige Død hæffver bortkaldet af sin hellige Meenighed her paa Jorden til sit evige Rige dend hæderlige och høylærde Mand,

¹⁾ De tilstedeværendes Navne ere anførte i Ny kirkehist. Sam. VI, 111—12.

D. Hans Povelsen Reisen, hid indtil Superintendent udi Sielands Stift; och voris allernaadigste Herre och Konning naadigst haver befalet os Sognepræster udi Kiøbstederne udi Sieland at komme tilsammen her udi Roeskilde, och betencke os paa en gudfryctig, skickelig och lærd Mand, som vi kunde udwelle och høystbemelt H. K. M. underdanigst foreslaae til en Superintendent (etc.): Saa haffver wi underskreffne nu idag den 12. Decembris A. 1638 været til haabe paa Ministerii Convent Huus her udi Roeskilde, saadan H. K. M. naadigste Befaling underdanigst at effterkomme, och effter inderlig Bøn til Gud, alvorlig Samtale och Betenkning enhelligen med samlede votis, Hierter och Mund, udi dend Herris Jesu Christi Naffn, udvalt dend hæderlige och høylærde Mand D. Jesper Rasmussøn Brochmand, øffwerste och ældste Professor i den hellige Skriff udi det Kongelige Academie udi Kiøbenhaffn, til det hellige biscoppelige Embede her udi Sielands Stift, anseende dend hæderlige Mands gudfryctige oc skickelige Leffnet, store Vindskibelighed udi sit høye Embedis Forrettelse och synderlige Lærdom, voris gandske Fæderneland samt de fleeste och beste i andre Lande meget vel bekiendt.

Dette voris Vall indstille vi nu udi tilbørlige Underdanighed for voris allernaadigste Herre och Konning, ydmygeligen bedende och trøstelige forhaabende, H. K. M. aff christelig Omsorrig for Guds hellige Meenighed udi dette Stift och udi alle sig aff Gud betroede Lande och Riger, och aff synderlige kongelige Mildhed ville lade sig det befalde, det naadigst samtycke, stadfeste och fuldbyrde. Wi ynske och bede aff Gud, leve och i dend visse Forhaabning, at Meenighedens Hoffvet och Herre Christus Jesus will self iføre denne sin hellige Tienere med Krafft aff det høye til samme høye och victige Embedes Forrettelse, sit allerhelligste och allerhøyeste Naffn til Forfremmelse och Ære, os, alle vore och andre Meenigheder udi dette Stift, med H. K. M. selff, til Glæde, Trøst och Saligheds Befodring. Slutte saa denne voris Gierning,

Bøn och Ynske i den hellige Jesu Naffn. Handlet och skreffvet forbenefnte Tid och Sted, hvilcket wi vidner med vore Henders Underskriffvelse.

Niels Povelsen, Sogneprest til vor Frue i Kiøbenhaffn och Præpositus.

(Derefter følge alle de samme Underskrifter, som findes under det samtidige Brev til Kansleren, der er trykt i Ny kirkehist. Saml. V, 111—2).

»Denne Udvellelse bleff effter menige Presternis (som i Roeskilde vare forsamblet) Begiering forkyndet dend hæderlige och høylærde Mand, Doctor Jesper Brochmand ved Sognepræsterne til de tre Hovetkircker udi Kiøbenhaffn, M. Niels Povelsøn til vor Frue, M. Oluff Vind til Hellig Gestis, oc M. Lauritz Mortensøn til S. Nicolai, udi hans Residentz den 14 Decembris A. 1638.«

Paa Grund af Kongens Fraværelse gik der flere Maa-
neder, inden Brochmand blev taget i Ed og indviet¹⁾:
imidlertid besørgede han en Del af de bispelige Forretninger,
som følgende Breve vise.

1.

Christian dend Fierde (osv.). Vor synderlige Gunst tilforn. Wider, at efftersom os elskelig Her Hans Mortensen Colding; Sogneprest udi Hyllinge udi Andtvorschou Leen, underdanigst os haver ladet tilkiende giffve, hvorledes forbenefnde Hyllinge oc Marede Sogner for nogen Tid siden haver veret annexerede under een Prest²⁾, oc siden formedelst nogen Twist, som indfalt om en Sogneprest at kalde til forbenefnde begge Sogner, i det de Adelspersoner, som paa Harrested i forbenefnde Hyllinge Sogn da boede, kallede een, oc Marede Sognemænd een anden, Marede Sogn at skal være skilt fra Hyllinge, underdanigst begerendis, at effterdi Sogne-Præsten til forbenefnte Marede

¹⁾ Zwergius, Sjæl. Clerisie, S. 179.

²⁾ Jvfr. Ny kirkehist. Saml. V, 51 147. 448—50.

oc Wallensued Sougner nu er ved Døden affgangen, da Marede Sogn at maatte annexeris til Hyllinge Sogn, som er et ganske ringe Sogn, oc Wallensued Sogn et got, oc wel self kand formaae at underholde sin Prest: Da bede wi eder oc ville, at I des Leilighed forfarer, och siden eder imod os erklerer, om Marede Sogn kand beqvemmeligere leggis til Hyllinge och være annex dertil end til Wallensved, och om Wallensved Sogn self kand underholde dennem en Prest; och samme eders Erklering udi voris Cantzelie indschieke. Derhos wille vi, at I skal tilholde Her Hans Mortensen, at hand skal paa videre Bescheed tage vare paa Marede Kald, som hand acter at forsvare. Dermed skeer vor Villie. Befallendis eder Gud. Skreffvet paa wort Slot Hadersleffhuus dend 5. Januarii 1639. Under wort Signet.

Oss elskelig, Erlig oc welbyrdig Wentzell Rotkirch, vor Mand, Tiener oc Embetzmand paa vort Slot Andvorschow, och os elskelige hæderlig och høylærd D. Jesper Brochmand, Superintendent offver Sieland Stiftt.

2.

Min gandske venlig Helsen med Gud allermectigste forsendt. Kiere Doctor Jesper Brochmand, synderlig gode Ven. — — — Jeg giver Her Doctor herom min Meening venligen at vide, at det skickede sig allerbest, Marede Sogn at kunde blive annexerit til Hyllinge, som det tilforn været haver, effterdi at imellem Marede oc Wallensved ere tvende slemme Aaer, saa at udi Vandløb och om Vinteren, naar lisbrud er, da dend ene icke kand komme over til dend anden, ja undertiden med stor Livsfare faa overkommer. Tilmed saa haver de udi Wallensved Sogn selv supplicert til H. K. M., at Wallensved maatte blive Sogn for sig selv, som det tilforn havde været; de vilde gierne och kunde ocsaa underholde deris Prest, hvilket de och vel kand, och den Prest, som faaer Wallensved Sogn alleene, lader sig

ocsaa gierne dermed være benøyet. Derimod Her Hans, som nu er udi Hyllinge, med største Armod och endaa neppelig der underholdes, hvilket och Prousten, M. Poul, skal berette. — — Andvorschov 8. Januar. 1639.

Wentzel Rotkirch.

Hæderlig och høylærd Mand, Doctor Jesper Brochmand, Superintendent ofver Siellands Stift, min synderlige gode Ven, venligen tilskrefvet.

3.

Ad Wentz. Rotkirch Responsio Jasp. Brochmanni. Hafn.
1639. 12. Jan.

Qui in re ipsa eiusdem est sententiæ, additis tamen: Belangende Wallenswed, da endog de altid tilforn haffde haft deres egen Prest och hannem underholdet. saa veed jeg dog vel, at Prestens Leilighed udi Wallenswed haver været meget maadelig. Siuntes dend gode Mand Wentzel Rotkirch, at naar Marede oc Hyllinge Sogner komme tilsammen, at Presten, som haver begge Sogner, kunde give aarligen noget maadeligt til Presten udi Wallenswed, var det icke ubilligt; thi naar Marede oc Hyllinge ere tilsammen, da er det et meget godt Kald, imod en 100 Decimanter eller mere.

4.

Vtriusque relatio ad regem. Antvorskov 24. Jan. 1639.

Continet ea, quæ nr. 2. (Under 10. Febr. 1639 reskriberede Kongen, at Hyllinge og Marvede Sogne fremtidig skulde have Præst sammen).

5.

C. 4. in literis, Nicopiæ 1639, 14 Jan. commendat Jørgen Christensøn, fordum Rector her udi Nykiøbing, og siden Capellan i Toreby i Laaland, til Rectoratet udi Wordingborg.

**Excerpta ex Brochmanni Protocollis Visitationis¹⁾
A. 1639 sqq.**

(Udtoget omfatter kun et Aarstid, men viser den utrolige Embedsiver, Brochmand udfoldede, saa han i dette Aar fik visiteret omtrent Halvdelen af Sjælands Kirker).

A. 1639. duodecimo Martii vocatus sum a serenissimo Rege in arcem Hafn., et ipso decimæ horæ puncto iuramentum episcopale, qua par fuit animi submissione, deposui. Iuramenti formam illustris Cancellarius ex ordinatione ecclesiastica prælegit.

17. Martii initiatus sum Hafniæ in nomine Jesu Christi officio episcopali in æde D. Virginis a Petro Winstropio, Episcopo Lundensi. Qui vocavit, vires operi pares subministrabit.

1639. 18 Martii M. Jo. Fridericus dicitur²⁾ futurus Rector Roschildensis.

19. Martii per 4 dies scholam Roschild. visitavi.

1639. 26 Martii, Paulus Frisius ad paroeciam Dalby saltem a sex colonis et præposito vocatus sponte cessit et literas vocationis Episcopo tradidit, cum præfectus Justinus Høg contra eum protestaretur.

29. Martii ad examen pro adeundo ministerio sacro se obtulerunt:

1. M. Albertus Altevelt, an. 9 scholæ Roeschildensis Rector industrius, vocatus ad Pastoratum Ringstadiensem.
2. Erasmus Johannis, Scholæ Coagianæ quondam collega, vocatus ad ministerium sacrum in pago Haffvenløff.
3. Christiernus Haquinus, Scholæ Hafn. quondam collega, vocatus qui sit D. M. Severini, Past. Slangenrup., com-minister.
4. Georgius Hermanni Lipperus vocatus ad paroeciam Sengeloes.

¹⁾ Denne Protokol kjendes ikke mere.

²⁾ Læsningen af dette Ord er uvis.

5. Wilhelmus Damianus, informator liberorum Frid. Retz, vocatus ad pastoratum parochianum Steenmagle et Steenlille.
6. Haqvinus Erasmus, scholæ Herlovianæ collega, vocatus a. M. Paulo, Præposito et Pastore Herloviano, ut sit eius comminister.

N. 2. 3. 4. non licuit per conscientiam hac vice probare et ministerio sacro maturos iudicare. N. 1. 5. 6. 3 Aprilis in æde Virg. ordinati¹⁾

9. April blev Hr. Søren Lauritzen, Tucthusprest, bevilget for sin store Umage udi Pestens Tid udi Børnehuset och ellers med de siuge, at hannem skal gives derfor 26 Daler.

M. Martinus [Claudii], Pastor Glostrup.²⁾

Dn. Andreas [Laurentii], vice Præp. Moeonensis et Pastor in Kieldby, et M. Andr. Hegelund, Past. Stegensis.

1639, 25. April. stiterunt se examinandos in domo conuentus sacri 1. Joh. Susemelius Svanensis Megapolensis; 2. Nicol. Franciscus; 3. Erasmus Jacobi, in schola Coag. collega. Quorum ille cupit præfici cœtui exulum Germanorum Nestvedia³⁾, is te aspiravit ad parochiam Sængeløse, hic vocatur in comministrum Dn. Petri, Pastoris Tycopiensis.

Peder Hansøn⁴⁾ til Lellinge og Ølsemagle.

M. Olaus Bentzøn, Past. Coag⁵⁾.

¹⁾ Jvfr. Ny kirkehist. Saml. I, 501.

²⁾ Hvad dette og de to følgende Navne betyde, ses ikke bestemt. Rimeligvis er det saadanne, som have forhandlet med Biskoppen. (O. H. Møller meddeler formodentlig kun Udtog af Brochmands egne Antegnelser).

³⁾ I Randen er tilføjet en Anmærkning, der er overordentlig vanskelig at læse, men synes at antyde, at han ikke opnaaede Pladsen som Præst for de tyske Exulanter i Næstved; der var nemlig opstaaet Formodning om, at han var Kalvinist. Ordineret blev han dog af Brochmand 1. Maj 1639 (Ny kirkehist. Saml. I, 501).

⁴⁾ Her staar et Navn, der ikke med Sikkerhed kan læses.

⁵⁾ Formodentlig have disse to Præster søgt Biskoppens Afgjærelse af et eller andet mellemværende.

5. Maii in æde Virg. officio episcopali Skalholtæ in Islandia vacanti initiavi M. Brunoldum Suenonem¹⁾.

Dn. Matthias in Egebjerg.

Dn. Christiernus Past. Asnensis et Præpositus Aadsensis.

Dn. Knud in Aagerup²⁾.

Ad Haunleff parochiam vocatus Hans Nielsen a Tychone Brahe iussus literas vocationis certis de causis reddidit. 18 Maii examinatus Albertus Laurentii Bogense, qui ad hanc functionem adspirat.

20. Maii examinati 1. Steph. Laurentius, vocatus Pastor Dalbyensis, 2. Andreas Albinus, quem M. Severinus, Pastor Slangerupensis, vocatum cupit in collegam et comministrum, 3. Sueno Johannis, quem præses Fridericiburgensis Fridericus Urne et M. Tilemannus Pastor loci elegerunt in ecclesia Fridericiburg. in verbo cooperarium³⁾.

M. Pet. Lange, Past. et Præp. Helsingor⁴⁾.

Frid. Quist, Past. Asminderod.

Jacobus Somerus, Past. Carlebo. ib. Diaconus⁵⁾

Dn. Erasmus Past. Blausterod, ubi Diac. obierat.

Dn. Sveno, Past. Herlov., ubi Diaconus.

Dn. Petrus, Past. Liunge.

Dn. Joh. Simonides, Past. Snodstrup.

Dn. Gudmandus, Past. Jorlund.

Dn. Johannes, Past. Ølstich.

Dn. Christiernus, Past. Gretzed.

Dn. Claudius, Past. Sundby.

Dn. Christophorus, Past. Stenlose.

Ecclesiæ Balderup ob morbum Dn. Torberni præest Dn. Johannes.

9. Junii, Dominica Trinitatis initiavi officio episcopali M. Olaum Boetium, qui pie defuncto M. Nicolao Simonidi

¹⁾ Se Ny kirkehist. Saml. I, 450 ff.

²⁾ Maaske have disse 3 Præster haft noget at forhandle med Biskoppen.

³⁾ Om disse Mænds Ordination se Ny kirkehist. Saml. I, 501.

⁴⁾ Hos denne og de følgende har Biskoppen visiteret.

⁵⁾ Meningen er vistnok, at paa dette Sted var der en Sædedegn.

Glostrupio in episcopatu Asloieni et Hammerensi successit.

19. Junii celebrata Roschildiæ synodus ab 8. antemeridianam usque in 4. vespertinam. Habui orationem de muneris ecclesiastici onerosa difficultate pariter ac solutionibus, quibus se sustentabunt admoti huic muneri. Acta synodica consignavit M. Envaldus, quod morbo detineretur ordinarius notarius M. Nicolaus Paulinus.

Pastor Ecclesiarum S. Ib et montanæ Roschild. M. Severinus ¹⁾.

Past. Snallehoff et Thune Dn. Arndius.

Dn. Joh. Bunde, Past. Gadstrup.

Dn. Franciscus, Past. Ørsted.

Dn. Joh. Hojer, Past. Buorup.

Dn. Stephanus, Past. Dalby.

Dn. Christiernus, Past. Egby.

Dn. Johannes, Past. et Præp. Høyelse.

Dn. Petrus, Past. Ølsemagle.

Dn. Severinus, Past. Herfogle.

26. Jun. In locum defuncti Rectoris Coagiensis, M. Petri ²⁾, subrogatus M. Johannes Calundanus.

(I Løbet af de 10 følgende Dage visiterede Brochmand i 22 Pastorater i Stevns, Faxe samt en Del af Baarse og i Mønbo Herreder. Præsterne nævnes kun med Fornavn. Af de 22 Notitser anføre vi her kun følgende 3):

Dn. Arnd, Past. Prestø. Diacono concedi Rectoratum Prestø; hic unus collega.

M. Andreas, Past. in Langebeck, præd. eccl. Kallebohaven.

¹⁾ Hos denne og de følgende Præster har Biskoppen visiteret.

²⁾ Nævnes ikke hos Hundrup, Lærerstanden i Kjøge o. fl. Skoler (Progr. fra Roskilde Skole 1870), S. 3. Mulig er han den M. Peder Nielsen Tisted, der indtil 1624 var Rektor i Kjøge, men da fraadte. Det kunde tænkes, at han senere paany havde overtaget Embedet.

Dn. Andreas, Past. Kieldby, senio confectus et oculis captus, cui vicariam operam præstat Dn. Jacobus Meern. Hic diaconus est collega scholæ Stægensis.

7. Julii die solis convocati Pastores Moeonenses in templo finita concione de eligendo præposito in locum defuncti M. Christophori, Past. Stegensis. Electus est M. Andreas Hegelund, Past. Stegensis, qui in templo iuramentum deposuit.

(I de følgende 5 Dage visiterede Biskoppen de resterende 7 Pastorater i Baarse Herred).

12. Juli ordinavi in templo Wordingburgensi Dn. Othonem Jacobæum, Pastorem templi studiosorum in Universitate Hafn.

(Derpaa visiteredes i Vordingborg, samt i de 7 Pastorater i Hammer Hrd., hvor Hr. Hans i Togsværd var Provst).

23. Julii Ringstadii in templo aderam, in Præpositum electus M. Albertus, Past. Ringstadiensis, in locum b. M. Petri, Pastoris et Præpositi. Diaconus Olaus simul Rector.

(I den følgende Maaned visiteredes 30 Pastorater i Ringsted, Tybjerg, Ø. og V. Flakkebjerg Hrd. Præsterne nævnes ved Fornavn).

M. David, Sacellanus Helsingorensis, suspensus ob vitiatam viduam Annam Speld.

26. Aug. concionem funebrem habui de Brigitta Broch, uxore Tychonis Brahe de Taastrup, præsidis regii in Tryggeveld.

(Derpaa visiteredes videre i Tune, Voldborg, Horns, Merløse, Tudse, Ods, Skipping og Arts Hrd., i alt 50 Pastorater).

10. Oct. celebrata Roschildiæ synodus, et designatus Præpositus Smørumensis M. Martinus Claudius¹⁾.

Dn. Hieronymus, Pastor Alsted²⁾.

¹⁾ Se ovf. S. 186.

²⁾ Hvad dette Navn antyder, vide vi ikke. Provst var Hr. Hieronymus Knoff allerede forlængst i Alsted Hrd.

M. Nicolaus Corcyræus, Præpos. Slaglos.¹⁾

17 Dec. examinavi Joh. Todbergium, hypodidasalum Herlovie, nunc vocatum in comministrum Slaglosiensem, ordinatus d. 18²⁾.

1640³⁾.

21. Febr. Soræ prope biduum commoratus lustravi bibliothecam Meursianam⁴⁾.

10. Jun. initiati præpositi in templo cathedrali Roschildensi:

1. M. Andreas Alburgensis, Præpos. Slaglos.

2. Alexus⁵⁾, Præpositus Horsnensis.

3. Tycho⁶⁾, Præpositus Stroensis.

18. Jun. initiavi Casp. Christiernum (coll. scholæ Hafn.) comministrum ad D. Nic. Hafn. et Henricum Dystrupium, Regiæ classis Pastorem⁷⁾.

8. Sept. concionem habui Coagii in obitum Cæcilie Pasberg.

Tillæg.

1.

Optegnelse fra en af Biskop H. P. Resens Visitatsrejsler.

Efterfølgende Optegnelse, der synes at være fra Aaret 1627, findes i Konsistoriets Arkiv, Pakken 200. Den er

¹⁾ Ventelig har denne talt med Bispem om at faa en Kapellan (se næste Notits).

²⁾ Jvfr. Ny kirkehist. Saml. I, 502, hvor Sognepræsten i Slagelse dog urigtig kaldes M. Niels Hansen, istedenfor: M. Niels Jensen (Korsør).

³⁾ Det er kjendelig kun nogle ganske faa af Bispens Antegnelser, der findes fra dette Aar.

⁴⁾ Dr. Joh. Meursius var død 20. Sept. 1639, og hans Bibliothek skulde vel nu sælges.

⁵⁾ Alexus Henningsen var Præst i Ferslev og Vellerup.

⁶⁾ Tyge Andersen, Præst i Lille Lyndby og Ølsted.

⁷⁾ Jvfr. Ny kirkehist. Saml. I, 504.

ført af Biskoppens Amanuensis, som fulgte ham paa Rejsen, og den giver i al sin Korthed en Forestilling om, hvorledes Resens Visitatser vare indrettede, idet han ikke gik frem herredsvis, men aflagde Besøg hist og her over hele Stiftet, som det synes især hos de mere fremragende af Præsterne eller Provsterne, hvor han kunde faa Oplysning om Tilstanden blandt Præster og Menigheder i Omegnen.

Denn 9 Octob: reiste Bispen til Roschild¹⁾. Den 12 drog vj fra Roschild.

Samme dag visiterit Bispen i Allesløff.

Drog samme dag thil Skee²⁾, och gaff Jens Rasmuszøns

Quinde 6 $\frac{1}{2}$.

Den 14 Oct: vis: i Torstrup, gaff Her Christoffers³⁾

Quinde 2 d.

Pigen 10 β .

Hans Karl 20 β .

Den 15 Oct: visit: i Sæby, gaff M. Peders⁴⁾

Quinde 2 dr.

Pigen 16 β .

Den 16 Oct. visit. i Hafrbiere, gaff 2 β .

Samme dag reiste thill Slagelse, gaff M. Nielsis⁵⁾

Quinde 3 dr.

Jørgenn Skreder 3 dr.

Pigenn 16 β .

fattigfolk 6 β .

Her Hansis dreng i Bursløff⁶⁾ for hand viste

Veien thill Eggerup 4 β .

Den 18 Oct. kom vj thill Ægerup, gaff Christians⁷⁾

Quinde 1 dr.

Pigen 16 β .

¹⁾ Sikkert til S. Dionysii Landemode.

²⁾ Her var noget af Universitetets Gods.

³⁾ Hr. Christoffer Pedersen var Præst i Tostrup og Uggerløse 1596—1640.

⁴⁾ M. Peder Bertelsen Kierul var Præst i Sæby og Hallenslev 1621—42.

⁵⁾ M. Niels Jensen Korsør var Præst ved S. Michels Kirke 1627—40. M. Niels Strangesen, Præst ved S. Peders Kirke, døde 1627. En af dem maa det være.

⁶⁾ D. e. Boslunde, hvor Hr. Hans Iversen var Præst.

⁷⁾ Formodentlig en af Universitetets (Bispens) Bønder.

Den 19 Oct. kom vj thill Eggesløff, gaff	
Her Hansis ¹⁾ Quinde	2 dr.
Pigenn	16 β.
Den 20 Octob. kom vj til Høye, visiterit och	
drog strax derfra	
fattig	2 β.
Samme Dag kom vj thill Hørluffsholm	20 β.
Den 21 kom vi thill Nsted, derpaa thill	
Euerdrup, gaff Her Jenszis ²⁾ Quinde	
Den 22 Octob. kom vj thill Kongsted, och	
talede Bispen med Her Hans ³⁾ , Degnen var paa	
et schiffte. NB.	
fattig	2 β.
Den 23 visit. Bispen i Faxe, gaff M. Rasmusis ⁴⁾	
Moder	1 R dr.
Noch 10 β thill Niels Støffmagers Quinde.	
Den 24 Oct. visit. Bispen i Spelderup gaff . .	
Sammedag visit. Bispen i Helsted, gaff M. Jens	
Aageszøns ⁵⁾ Quinde	1 R dr.
Pigen	10 β.
Noch smeden	12 β.
Den 25 Oct. kom vj thill Horløff. visit. Bispen,	
och gaff M. Andersis ⁶⁾ Quinde	1 dr.
Sammedag kom vj thill Køge thill M. Christens ⁷⁾ .	
Pigen	16 β.
Karlen	4 β.

¹⁾ Hr. Hans Christoffersen i Eggeslevmagle døde 1635.

²⁾ Hr. Jens Knudsen Helsinger var Præst i Everdrup 1619—49.

³⁾ Hr. Hans Sørensen Nyborg var Præst i Kongsted 1606—52.

⁴⁾ M. Rasmus Svendsen var Præst i Faxe 1620—45. (K. S. 4. R. I, 703 ff. Han har sikkert paa den Tid været Enkemand, siden hans Moder modtog Gaven. Jvfr. Personalhist. Tidsskr. 3. R. II, 152 ff.

⁵⁾ M. Jens Christensen Aalborg (ikke Aagesen) var Præst i Helsted 1624—27. (Ny kirkeh. Saml. V, 169).

⁶⁾ M. Anders Frantsen Brun (s. K. S. 3. R. II, 8 ff.).

⁷⁾ M. Christen Lavritsen Glob, Pr. i Kjøge 1616—33.

2.

Provsterne i Sjælands Stift 1622 og 1641.

Følgende Provsteliſte er udarbejdet efter to Indberetninger om Betalingen af Studiiskatten for Sjælands Stift, ſom findes i Konſistoriets Arkiv, Pakke 84. For Yndere af Præſte-historien vil den ikke være uden Interesſe. For 1622 mangler Navnene paa Provsterne i et Par Herreder.

Herreder.	1622.	1641.
Alſted	Hieronymus Knoff.	H. Hieronymus i Alſted.
Arts	Nicolaus Johannis ¹⁾ .	M. Valentin i Kalundborg.
Bjevſkov	Claudius Christophori F.	M. Anders i Haarlev.
Baarse	Jacobus Andreæ.	H. Søren i Rekkinge.
Faxe	Rasmus i Faxe.	M. Rasmus i Faxe.
V. Flakkebjerg	Jacobus Joannis.	M. Niels i Skjelskør.
Ø. Flakkebjerg	M. Frederik i Vindinge.
Hammer	Georgius Laurentii.	H. Hans i Togsvær.
Holbo	Joannes Joannius.	H. Saxe i Ramløse.
Horns	Anders i Skiby.	H. Alexander i Førslev.
Lille	(ſe Smørum Hrd.)	(ſe Smørum Hrd.).
Ljunge Frb.	H. Svenning i Herlev.
Ljunge Krb.	Johannes Crusius.	M. Peder i Helſingør.
Løve	Anders i Ørslev.	M. Peder i Sæby.
Merløse	Nicolaus Matthias.	H. Chriſten i Undløse.
Møn	M. Anders i Stege.
Ods	Johannes Petri.	H. Chriſten i Aſnæs.
Ramsø	Christianus Laurentii Globius.	H. Jens i Højelse.
Ringſted	Petrus Cragius.	M. Albert i Ringſted.
Skippling	(ſe Arts Hrd.)	H. Anders i Vørslev.
Slagelse	Petrus Magni.	M. Anders i Slagelse.
Smørum (Lille)	Otthe Hansen.	M. Morten i Gloſtrup.
Sokkelund	Petrus Johannis Schielderup.	M. Wichmand Hasebart.
Stevns	Anders i Maglerup.	H. Anders i Magleby.
Strø	Johannes Andreæ.	H. Tyge i Lyndby ²⁾ .
Sømme	Chanutus Severini.	M. Envold i Roſkilde.
Tudſe	Tycho Mauritius.	H. Niels i Bjergby.
Tune	Michael Matthiæ B.	H. Michel i Greve.
Tybjerg	Jacobus Laurentius.	H. Jacob i Hellemagle.
Voldborg	Martinus Petri.	H. Peder i Valsø.
Ølſtykke	Magnus Thomæ.	H. Mogens i Slagſlunde.

¹⁾ Præſt i Føllesløv, var tillige Provſt i Skippling Hrd.

²⁾ I Thottske Saml. 490, 8° findes bl. a. »Excerpta ex adversariis Dn. Tychonis in Lyndbye« († 1653).

3.

Just Høeg, Hofmester paa Sorø Akademi, til Kansler Chr. Friis om Vallensved Sogn¹).

Kierre Her Cantzeler och kierre Broder (osv.). Giffuer dig, kierre Broder, wenligen att wide, att di Wallitzwed Sognemend (som ligger her vnder Sorøelehn och altid haffuer hafft dieris egen Prest, intill for nogle Aar siden hans Kong: Maytt: lod befaale, at for^{ne} Sogn schulle annexeris till Marrede Sogn) haffuer suppliceret till høystbemelte hans Kong: Maytt: att di, nu Marrede Prest er wed Døeden affgangen, och di haffuer en god Mand der vdi Wallitzwid sogn, som haffuer wehrit Marrede Prestis Capellaun, att di motte fange dieris fattige Frieheid igen och sielff effter Ordinantzen kalde dem en Sogneprest, och dertill beholde for^{ne} Capellaun, som schall wehre en schickkelig god Mand. Denne dieris Begiering er billig och høyligen fornøeden att motte dem concederis, thi der er en stuor Mil imellom Wallentzwed och Marrede, och schier tit om Winteren, att Presten vdi Tøebrud och for en stuor Aae, som er der imellom, icke uden Liffsfaare kand komme deroffuer, huoroffuer tit er schied, att naar Capellaunen haffuer giort Tienniste udj Marredesogn, att en Part vdi Wallitzwed sogn er bleffuen ilde betient vj dieris Saligheds Sag. Jeg haffuer schreffuit vden paa dierris Supplicatz, och ded saa kortelig schie kunde, och beder Dig, kierre Broder, gierne, Du wilde ded saa vnderdanigst hos hans Kong: Maytt: andrage, att die fattige Folckis Begiering naadigst motte effterkommis. Jeg gjer gierne, huis Dig till Ehre och Tienniste kand wehre, och her med udj stuor Hast will haffue Dig Gud Alsommegtigste befalit med mange M. gode Netter, ieg och Anna ønscher Dig sampt din kierre Hustru och Børn. Actum Soer den 30 Decb. Ao. 1638.

Joest Høeg m. p.

Udskrift til Kansler Hr. Christen Friis til Kragerup.
Egenhændig Original i Rigsarkivet.

¹) Jvfr. foran, S. 182 f.